

בס"ד. שיחת ליל שמחת תורה (קודם הקפות), ה'תשי"ט.

בלתי מוגה

א. בכלל הסדר הוא ש"פותחין בדבר מלכות", דהיינו, פתגם של הרבי¹. אבל, יש הקדמה לפתיחה זו, וההקדמה היא:

בחודש תשרי צריך להיות ענין האחדות.

מיד בהתחלת החודש, בראש השנה — הרי מנהג ישראל² (תורה היא³) שבלייל א' דראש השנה מברכים איש את רעהו בברכת "לשנה טובה תכתב ותחתם"⁴.

וכיון שכל עניני ר"ה ויוהכ"פ נמשכים בגילוי בחג הסוכות, כידוע⁵ בענין "בכסה ליום חגיגנו"⁶ — נמשך ומתגלה גם ענין האחדות במצות ד' מינים שבחג הסוכות, כדאיתא בגמרא⁷ ובארוכה במדרש⁸ שד' המינים רומזים על ד' הסוגים שבבנ"י, החל מ"אתרוג" שיש בו טעם (תורה) ויש בו ריח (מצוות), ועד ל"ערבה" שאין בה לא טעם ולא ריח, וכל הסוגים שבבנ"י מתאחדים יחדיו, כמ"ש⁹ "ויעשו כולם אגודה אחת לעשות רצונך בלבב שלם".

ועד שבאים לשמיני-עצרת, שאז האחדות היא בעומק יותר מאשר במצות ד' מינים שבחג הסוכות¹⁰:

אע"פ שגם מצות ד' מינים אינה באופן של ד' ענינים נפרדים שמתאחדים זה עם זה, אלא באופן שנעשים כולם מצוה אחת, מ"מ, בעצם מהותם הרי הם ד' ענינים, והתאחדותם היא רק בשביל המצוה, בשביל "לעשות רצונך בלבב שלם";

משא"כ בשמע"צ ושמח"ת האחדות היא באופן שכל בנ"י נעשים

(1) ראה סה"ש תשי"ח ע' 224. וש"נ.

(2) ראה שו"ע אדה"ז אר"ח סו"ס תקפב. וש"נ.

(3) ראה תוד"ה נפסל — מנחות כ, ב. מהרי"ל — הובא ברמ"א יו"ד סשע"ו ס"ד. מנהגים ישנים מדורא ע' 153. שו"ע אדה"ז אר"ח סו"ס קפ. סתל"ב ס"א. ועוד. סתנ"ב ס"ד. סתצ"ד סט"ז.

(4) נזכר שגם ביוהכ"פ ישנו ענין האחדות

(המו"ל).

(5) ראה לקו"ת דרושי ר"ה נד, סע"ג ואילך. ובכ"מ.

(6) תהלים פא, ד.

(7) מנחות כז, א.

(8) ויק"ר פ"ל, יב.

(9) נוסח תפלת ימים נוראים.

(10) ראה גם שיחת ליל שמח"ת תשי"ז

ס"ז (ת"מ ח"ח ע' 79). וש"נ.

דבר אחד בעצם מהותם, כמרומז בענין הקרבן דשמע"צ: "פר אחד איל אחד"¹¹.

ואחדות זו מתבטאת בענין הריקודים שבשמע"צ ושמח"ת — שהריקוד הוא באופן שכולם רוקדים בשוה. והיינו, שאין זה כמו במצות ד' מינים, שניכר שזהו "אתרוג" וזהו "ערבה", שהרי אופן קיום המצוה הוא ע"י נטילת ד' מינים דוקא, ונמצא, שגם בהאחדות נשארת ההתחלקות; משא"כ בענין הריקוד — הרי כולם רוקדים בשוה.

וכידוע¹² שהשמחה דשמח"ת אינה בענין הלימוד — שיש בו התחלקות, שזה מבין יותר וזה מבין פחות; ואפילו לא בהקריאה בתורה — שגם בזה יכולה להיות התחלקות, שזה קורא בעצמו וזה אינו יודע לקרות בעצמו וצריך לשמוע הקריאה ממישהו אחר; אלא השמחה היא עם הספר-תורה כפי שהיא כרוכה במעיל, והיינו, שאפילו לא גוללים הס"ת לפותחה, אלא רוקדים עמה כפי שהיא מכוסה — שבענין זה הכל שוים.

גם הפשוט שבפשוטים רוקד עם התורה, שכן, אע"פ שאינו שייך להבנת והשגת התורה, וגם אינו שלם אפילו בקיום המצוות הכתובות בתורה, אעפ"כ, להיותו יהודי, יש לו בירושה מאבותיו את הטוב הגנוז שבתורה, ושמח בזה.

וגם הגדול שבגדולים מוכרח להניח את שכלו — שהרי אין כאן בגילוי איזה ענין שיוכל להשיגו, כך, שגם השמחה שלו היא בהטוב הגנוז וצפון בתורה, ובזה הרי הכל שוים.

ובנוגע לפועל — הנה העבודה דשמח"ת היא לעורר האהבה והאחדות דבנ"י, להתאחד עם כל בנ"י באופן שכולם הם דבר אחד ממש.

ב. ולאחרי הקדמה זו, באה הפתיחה בדבר מלכות — פתגם שחזר כ"ק מו"ח אדמו"ר בשמחת תורה לפני עשרים שנה (בשנת תרצ"ט)¹³, מדברי הצ"צ, ששמע מהחסיד ר' פינחס רייזעס, ששמע מרבינו הזקן, כשם הבעש"ט:

כתיב¹⁴ "עץ חיים היא למחזיקים בה ותומכי" מאושר".

מצד מבטא התי"ו שבתבת "ותומכי" (תי"ו רפה) אפשר לקרוא

(13) שיחת ליל שמח"ת (לפני הקפות)

בסופה (סה"ש תרצ"ט ע' 306).

(14) משלי ג, יח.

(11) פינחס כט, לו.

(12) ראה גם תו"מ חכ"א ע' 144. וש"נ.

"ושומחי" (בשי"ן שמאלית), שהם אלו ששמחים בתורה ומשמחים את התורה.

והיינו, שאלו שהם תמכין דאורייתא, ומשתדלים שתהי' להם קביעות עתים לתורה, ושומחים בתורה — עליהם נאמר "מאושר", מאושר בבנים ובני בנים עוסקים בתורה ובמצוות.

ואמר אדמו"ר הצ"צ: זה יותר ממאה שנה שהבעש"ט אמר תורה זו בעלמא דין, ועכשיו אומר תורה זו בגן עדן ומתיבתא דרקייעא.

והורה הצ"צ שילכו במחול, באמרו, שענין המחול הוא הקירוב שאחרי הריחוק, וכידוע במשל ה"שווינדל טרעפ"ט¹⁵, וע"י שמחת התורה יהי' הענין ד"מאושר" בבנים ובני בנים עוסקים בתומ"צ.

ג. (וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א:)

החילוק הוא — שהצמח-צדק ידע לכוין את הזמן שהבעש"ט אומר תורה זו במתיבתא דרקייעא.

אבל, כיון שאמרו רז"ל¹⁶ "כל ת"ח שאומרים דבר שמועה מפיו בעולם הזה שפתותיו דובבות כו", הרי מובן, שכאשר חוזרים תורה זו, אזי דובבים שפתותיהם של בעלי השמועה — הבעש"ט, רבינו הזקן, הצמח-צדק וכ"ק מו"ח אדמו"ר — שאומרים עתה תורה זו. ולכן, ילכו עתה בריקוד,

וכיון שמאפס המקום אי אפשר לילך במחול — ירקוד כל אחד על מקומו, אבל יהי' בזה ענין ה"מחול" — הקירוב שבא לאחרי הריחוק, דהיינו, שלאחרי שירדה הנשמה למטה מאיגרא רמה לבירא עמיקתא¹⁷, צריך להיות ענין התשובה באופן ש"הרוח תשוב אל האלקים אשר נתנה"¹⁸, שזוהי התשובה דשמח"ת שהיא בתנועה של שמחה וריקודים, ויומשכו הברכות של בעלי השמועה — שע"י שמחת התורה יהי' כל אחד "מאושר" בבנים ובני בנים עוסקים בתומ"צ.

* * *

ד. בשמחת תורה הנ"ל סיפר כ"ק מו"ח אדמו"ר¹⁹ פתגם הצ"צ

18 קהלת יב, ז. וראה לקו"ת ר"פ האזינו. ובכ"מ.
19 שיחת יום שמח"ת (בסעודה) בתחלתה (סה"ש שם ע' 308).

15 ד"ה אז תשמח בתולה במחול — סה"מ תקס"ה ח"א ע' ריד ואילך. אוה"ת נ"ך (כרך ב) ע' תתפד ואילך.
16 יבמות צו, רע"א.
17 ע"פ לשון חז"ל — חגיגה ה, ב.

אודות ג' הכתרים, כתר תורה כתר כהונה וכתר מלכות, וכתר שם טוב שעולה על גביהן²⁰:

בהקיצורים²¹ להמאמר ביום השמיני עצרת²², אומר הצ"צ: "מר"ה עד שמע"צ הוא ג' כתרים, היינו בר"ה אמרו לפני מלכיות²³ זהו המשכת כתר מלכות, וביהכ"פ כתר כהונה שנכנס הכה"ג לפני ולפנים . . ואח"כ כתר תורה בשמע"צ (שמחת תורה) . . וגדול תלמוד שמביא לידי מעשה²⁴, בחינת כתר שם טוב".

פעם ביאר כ"ק אדמו"ר הצ"צ ענינם של ג' הכתרים בעל-פה, אותו הביאור המבואר בלקו"ת, ולא סיים אז הביאור דכתר שם טוב. וכששאלוהו מהו ענינו של כתר שם טוב, ענה אז, שהו"ע הריקודים בשעת ההקפות.

ע"כ דברי הרב.

יש לתווכך ב' הביאורים:

בחודש תשרי, להיותו חודש כללי — כלולה העבודה דכל השנה, גם הענין דקיום המצוות בפועל, אלא שבתשרי כ"ז הוא בכח עדיין²⁵. והריקודים (מעשה בפועל) בשעת ההקפות ענינם הוא — הקבלה בשמחה לקיום המצוות בפועל במשך כל השנה.

ה. והענין²⁶ בזה:

ידוע²⁷ בענין ההקפות, שהקב"ה נותן לבנ"י ב"הקפה" כח על העבודה, ונותן להם גם כל צרכיהם. וכאשר לוקחים ב"הקפה", צריכים לשלם, והתשלום הוא ע"י העבודה בכל השנה בקיום המצוות במעשה בפועל ("גדול תלמוד שמביא לידי מעשה"), שהמעשה הוא העיקר²⁸. והנה, הנתינה ב"הקפה" היא לאחרי העבודה דר"ה ויוהכ"פ ושמע"צ (שענינם הוא ג' הכתרים), שזוהי ההתחלה על כל השנה. והיינו,

24 קידושין מ, ב. וש"נ. וראה לקו"ת אחרי כו, ד. ועיין הלי' ת"ת לאדה"ו רפ"ד.
25 וכמשל הגרעין שבו נמצאים בהעלם האילן כולו, הענפים העלים והפירות כו', אלא שלעת-עתה הרי זה בהעלם, ואח"כ יבוא לידי גילוי (מהנחה בלתי מוגה).
26 סעיף זה — מהנחה בלתי מוגה.
27 שיחת שמח"ת תרצ"ה ס"ח (לקו"ד ח"א קצו, סע"א ואילך).
28 אבות פ"א מי"ז.

20 אבות פ"ד מי"ג.
21 מכאן עד סו"ט — הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א (באידיש), ונדפס בלקו"ש ח"ד ע' 1214 ואילך. במהדורא זו, בא סדר הענינים כפי שנאמר בהתועדות, וכן ניתוספו עוד איזה ציוני מ"מ, וכמה פרטים מהנחה בלתי מוגה.
22 לקו"ת דרושים לסוכות פג, א.
23 ר"ה טז, סע"א. וש"נ.

שהעבודה במעשה בפועל (שהו"ע כתר שם טוב) היא אמנם לאחרי כן, כאשר "יעקב הלך לדרכו"²⁹, אבל ההתחלה ישנה כבר בר"ה ויוהכ"פ ושמע"צ, ומצד התחלה זו נותנים את כל הענינים ב"הקפה".

וכיון שבשעת הנתינה ב"הקפה" ישנה ההתחייבות על התשלום שע"י העבודה בפועל, נמצא, שהתחלת העבודה בפועל ממש היא בהריקודים דשמח"ת בשעת ההקפות, שענינם היא ההתמסרות והקבלה מתוך שמחה לעבודה בפועל במשך כל השנה.

וע"פ האמור שענין הריקוד בשמח"ת שייך לכולם בשוה, הרי מובן שגם אצל הפשוטים ביותר ישנו ענין ההתמסרות והקבלה בשמחה על כללות העבודה, שלכן נותנים להם כל צרכיהם.

ונמצא, שב' הביאורים בענין "כתר שם טוב" מתאימים זל"ז, אלא שהביאור שנאמר בעל-פה הוא כפי שהענין נוגע לשמח"ת, ואילו הביאור בלקו"ת הוא כפי שהענין נמשך בגילוי בכל השנה.

ו. ובהקדם קושיית המפרשים³⁰: למה לא נמנה "כתר שם טוב" יחד עם שאר ג' הכתרים, ולא נאמר "ארבעה כתרים הן"?

גם צריך להבין, מהי גדול המעלה ד"כתר שם טוב", עד שהוא גדול יותר מכתר תורה כתר כהונה וכתר מלכות: תורה כהונה ומלכות הם מעלות פנימיות אמיתיות, משא"כ שם טוב שלכאורה הוא רק דבר חיצוני בלבד, ולפעמים יכול להיות שיש לאדם שם טוב שאינו לפי המעלות שבו, וא"כ, איך יתכן שכתר שם טוב יהי גדול יותר מכתר תורה כהונה ומלכות?

גם צריך להבין הלשון "עולה על גביהן", דלכאורה הול"ל "למעלה מכולם", היינו, שכתר שם טוב גדול יותר משאר הכתרים, ומהי הכוונה "עולה על גביהן", על שאר הכתרים?

והביאור בזה:

אימתי היא מעלת "כתר שם טוב" — בהיותו "על גביהן", היינו, כבואו לאחרי ג' הכתרים שלפנ"ז.

שם טוב כשלעצמו אינו מעלה גדולה כ"כ (וכאמור שזהו ענין חיצוני), ולכן לא נמנה בתור כתר רביעי, כיון שלעצמו אינו מעלה גדולה. אבל בשעה שישנם ג' הכתרים תורה כהונה ומלכות, ולאחריהם — "על

(30) ראה מדרש שמואל על המשנה.

(29) ויצא לב, ב. וראה שיחת יום שמח"ת הנ"ל סי"ב (סה"ש שם ע' 313). וש"נ.

גביהן" — בא כתר שם טוב, אזי הוא "עולה", שהוא נעלה יותר מג' הכתרים עצמם.

ז. מזה שכתר מלכות כהונה ותורה זמנם בחודש תשרי, ורק כתר שם טוב הו"ע מעשה המצוות, מובן, שכתר מלכות כהונה ותורה עיקר ענינם הוא עבודת האדם עם עצמו, שפועל בעצמו וקונה בנפשו ענינים פנימיים וקנינים טובים, שקנינים אלו יביאו אותו לקיום המצוות — דוגמת חודש השביעי (תשרי) שמושבע בכל³¹, שאז נעשה יהודי מושבע בכל ההמשכות והגילויים, וענין זה נותן לו כח על קיום המצוות במשך כל השנה.

ועל זה אומרים, שקיום המצוות שבא לאחרי העבודה פנימית — הנה אף שהמצוות נתלבשו בדברים גשמיים, ועיקר ענינם אינו לפעול שלימות בנפשו, אלא אדרבה, לצאת מעצמו, מעניניו הרוחניים והנפשיים, ולהאיר את הגשמיות, העולם הגשמי³²,

— שלכן נקרא קיום המצוות "שם טוב", שענין השם אינו לעצמו, אלא כפי שנתגלה ובא בשייכות אל הזולת³³ —

מ"מ, הנה כתר זה "עולה על גביהן", הוא נעלה יותר מהקנינים נפשיים דמלכות כהונה ותורה³⁴, ואדרבה, הקנינים הנפשיים הם הכנה למעשה המצוות, וכלשון רז"ל (שמביא הצ"צ בלקו"ת שם): "גדול תלמוד שמביא לידי מעשה".

בשעה שה"כתר שם טוב", מעשה המצוות, אינו "על גביהן", שאינו בא כתוצאה מעבודה פנימית, ובמילא אין לו חיות בהמצוות — הנה אע"פ שגם אז הוא נעלה יותר מקנינים נפשיים, שהרי "המעשה הוא העיקר", אזי מעלתו היא בנוגע קיום רצון העליון, כיון שרצון העליון הוא שתהי' דירה בתחתונים דוקא. אבל עדיין אין המעלה בנפש האדם (שגם זה הוא רצון העליון), ואין זה כתר עבור האדם³⁵. אבל בהיותו "על גביהן", אזי מעלתו היא לא רק בנוגע קיום רצון העליון, אלא גם שלימות נעלית יותר בנפש האדם, כדלהלן, כתר עבורו.

34) ראה ג"כ לקו"ש שם, העילוי של "בא בימים" על "זקן", ואשר ע"י בחי' השם נעשה עילוי גם בהעצם.

35) ראה לקו"ש שם ע' 955, שגם שלימות הכוונה ד"דירה בתחתונים" היא כשיש חיות במצוות.

31) ויק"ר פכ"ט, ח.

32) ראה גם לקו"ש ח"ג ע' 773 ואילך, ההפרש בין העבודה ד"זקן" לעבודה ד"בא בימים".

33) ראה לקו"ש שם ע' 845 ואילך, ובהמצוין שם.

ח. ענין כתר מלכות הוא — קבלת עול מלכות שמים. זוהי הפעולה הראשונה³⁶ שצריך יהודי לפעול בעצמו, שיהי' מוכן לעבוד את ה' בכל מיני עבודת עבד. וקבלת עול זו היא התקשרותו הראשונה עם אלקות³⁷. אבל קבלת עול לבדה אינה מספיקה. כי התכלית של יהודי היא — להיות מיוחד עם הקב"ה, ומצד קבלת עול לבדה הרי הוא עדיין מציאות בפני עצמו³⁸, ואדרבה, הוא מציאות כזו שציווי האדון אינם מונחים אצלו, וקיום רצון האדון נעשה אצלו רק בדרך קבלת עול.

ולכן באה לאחרי כן העבודה דכתר כהונה ביום הכיפורים, שאז נכנס הכהן גדול "לפני ולפנים"³⁹, בהמקום שבו נמצאים הלוחות, שעליהם היו חקוקים עשרת הדברות. עשה"ד לא היו כתובים על הלוחות, שבכתיבה הנה הדיו הוא דבר נוסף על הקלף, אלא הם היו חקוקים על הלוחות, "מיני" ובי"ו⁴⁰. וענינו בעבודת האדם — שפועל בעצמו הקישור ויחוד עם אלקות, לא רק בדרך קבלת עול, אלא באופן שאלקות נעשית ה"צורה" שלו — עריבות ("געשמאק"), רצון וכו'⁴¹.

וגם העבודה דכתר כהונה אינה מספיקה עדיין, אלא צריכה להיות גם העבודה דכתר תורה. כי, היחוד של יהודי עם הקב"ה צריך להיות לא רק מצד כחות מקיפים דרצון ותענוג, אלא צריך גם לחדור את כל הכחות הפנימיים, החל מכח השכל, שגם בהבנתו יונח אלקות, ורק אלקות. וזוהי העבודה דכתר תורה, כיון שהתורה היא — "חכמתכם ובינתכם"⁴², הבנה והשגה⁴³.

[והענין⁴⁴ בזה — שבנ"י ותורה הם ענין אחד. בנ"י ללא תורה אינם עם, כמ"ש⁴⁵ "היום הזה נהיית לעם", דקאי על מתן-תורה⁴⁶, שאז נעשו

ע' 985 בהערה 20, שכהונה שייך לתחילת ויסוד העבודה, קבלת עול — כי ב' ענינים בזה. ועיין ד"ה קדוש אתה תרס"ז (בהמשך תרס"ו (ס"ע שנו ואילך)). בשעה שהקדימו תער"ב בתחילתו. ועוד. ואכ"מ.

42) ואתחנן ד, ו.

43) משא"כ בלוחות ובכלל בתושב"כ — שהעיקר "מקרא", קורא לה, כמבואר בלקו"ת ד"ה ולא תשבת וביאורו (ויקרא ד, א ואילך).

44) המוסגר בחצאי ריבוע — מהנחה בלתי מוגה.

45) תבוא כז, ט.

46) ראה ברכות סג, ב.

36) ולכן זמנה בראש השנה.
37) ראה תניא פמ"א (בשם זוהר פ' בהר קח, א): ואי האי לא אשתכח גבי' לא שריא בי' קדושה.

38) ראה לקו"ש שם ע' 897 ואילך.

39) לשון הצ"צ בלקו"ת שם. ועפ"י מ"ש בפנים תובן בפשיטות תוספת תיבות אלו (דלכאורה, בכדי להביא ראי' שכהונה (גדולה) שייכת ליוה"כ, הי' צריך לומר שהעבודה דיו"כ — גם שבחון מלפני ולפנים — הוא בכהן גדול).

40) ראה לקו"ת ר"פ בחוקותי.

41) ואין זה סותר להמבואר בלקו"ש שם

בני לעם. וכמו"כ התורה ללא בני אינה תורה, שהרי כל ענין התורה הוא "דבר אל בני ישראל", "צו את בני", כמארו"ל⁴⁷ שמחשבתן של ישראל קדמה לכל דבר, גם למחשבת התורה].

ט. אמנם, גם לאחרי שקנה בנפשו כל ג' הכתרים, לא הגיע עדיין לתכלית המכוון. כי, לאחרי כל הנ"ל, הרי הוא עדיין מציאות, אלא מציאות דקדושה, המציאות שלו (כחותיו המקיפים וכחותיו הפנימיים) הם חדורים באלקות; התכלית היא, להניח ("אוועקלייגן") את עצמו, לבטל את כל מציאותו לרצון העליון, לצאת ממציאותו.

וענין זה נעשה ע"י "כתר שם טוב", מעשה המצוות⁴⁸ — שמניח את עצמו כדי להאיר את העולם.

וכאשר הכתר שם טוב הוא "על גביהן", שבא לאחרי העבודה דכתר מלכות, כתר כהונה וכתר תורה — הרי מלבד זאת שע"י קיום המצוות משלים את רצון העליון, נעשה עי"ז גם עילוי בנפשו, שנעשה עבורו כתר, שהוא מגיע לביטול במציאות האמיתי.

* * *

י. כל הענינים שבחודש תשרי באים בהמשך לראש השנה, שענינו — בנין המלכות.

הצורך בכללות ענין המלוכה הוא — לפי שנתאווה הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחתונים⁴⁹. הטעם למה נתאווה — אין אנו יודעים, וכמאמר רבינו הזקן: "אויף אַ תאווה איז קיין קשיא"⁵⁰, אבל זאת יודעים אנו, שתכלית הכל הוא — דירה בתחתונים.

וכיצד יודעים אנו אופן עשיית הדירה לו ית' — הרי זה ע"י התורה, מלשון הוראה⁵¹, היינו, שהתורה נותנת הוראה בנוגע לכל עניני העולם, כיצד לעשות מהם דירה לו ית'.

יא. והנה אמרו רז"ל⁵² "מלכותא דארעא כעין מלכותא דרקיעא": במלכותא דארעא רואים אנו שהמלך עצמו יושב בהיכלו, ואינו

ספ"ג. במדב"ר פי"ג, ו. תניא רפ"ו. ובכ"מ.

(50) ראה אוה"ת בלק ע' תקצז. המשך תרס"ו ס"ע ז ואילך. סה"מ תש"ב ע' 34. ועוד.

(51) ראה זח"ג נג, ב. רד"ק לתהלים יט, ח. גו"א ר"פ בראשית.

(52) ברכות נח, א.

(47) ב"ר פ"א, ד.

(48) וכן ע"פ הביאור (ראה לעיל ס"ד) שכתר שם טוב הו"ע הריקודים והקפות — ענינם הוא היציאה מהגבלת מציאותו, כידוע ששמחה פורץ גדר (ראה סה"מ תרנ"ז ס"ע רכג ואילך).

(49) ראה תנחומא בחוקותי ג. נשא טז. ב"ר

מתהלך ברחבי המדינה, ורק לפרקים מתראה לעיני העם, ואילו הנהגת המדינה נעשית ע"י השרים כו', שהם מנהיגים את המדינה בפועל, אלא שכל פעולתם בהנהגת המדינה היא אך ורק בפקודתו ובכחו של המלך. — בחיצוניות הרי זו פעולתו של השר, אבל בפנימיות נמצא בזה המלך בעצמו.

וכך יובן במלכותא דרקייעא — שהקב"ה נתן התורה למשה רבינו, ומשה מסרה כו' עד לתלמידי חכמים שבכל הדורות, שהם אלו שמורים להעם כיצד להתנהג ע"פ התורה, אלא שכל זה הוא בפקודתו ובכחו של מלך מלכי המלכים הקב"ה.

ומזה מובן פרט נוסף:

כשם שבמלכותא דארעא חייבים גם בכבודם של השרים כו', דכיון שיודעים שפעולת השרים אינה בכח שלהם, אלא בכחו של המלך, הרי כבודם של השרים הוא כבודו של המלך — כן הוא גם בנוגע להחיוב בכבודם של תלמידי חכמים.

וכמו"כ מובן שכדי להיות "תלמיד חכם" צריכה להיות מסירה ונתינה להקב"ה — כמשל השרים, שכל מעלתם היא כאשר עומדים על משמרתם כפי שנתמנו ע"י המלך, ועובדים עבודתם באמונה מתוך מסירה ונתינה אל המלך, שע"י נעשית מציאותם — מציאות המלך, וחייבים בכבודם, לפי שזהו כבוד המלך.

יב. ועוד ענין בזה:

כשם שנתבאר בענין השרים, שהכח שלהם הוא כח המלך, כן הוא גם בכללות ענין מלכותא דארעא — שנלקחת ממלכותא דרקייעא, ולכן הרי היא בדוגמתה — שתפקידה הוא להנהיג בהמדינה את הענין דמלכותא דרקייעא.

ובנוגע לפועל — שכל אלו שמתעסקים עם מלכותא דארעא, צריכים לידע שענינם הוא להנהיג בהמדינה ענינים שהם לטובת היהדות בכלל, ובפרט בענין החינוך, שהוא היסוד של כל הענינים.

*

יג. בנוגע ליוהכ"פ (שבהמשך לר"ה ויוהכ"פ בא שמח"ת, כנ"ל) — מצינו⁵³ שכאשר הכה"ג הי' יוצא מקדש הקדשים הי' מתפלל בהיכל תפלה קצרה, שתוכנה, שהקב"ה יתן לבנ"י השפעות בגשמיות.

(53) יומא נב, ב (במשנה). שם נג, ב.

ולכאורה, ביוהכ"פ, הזמן המוקדש ביותר, שבו הי' הכה"ג, האיש המקודש ביותר, נכנס לפני ולפנים, המקום המוקדש ביותר — לא היו לו ענינים אחרים מלבד תפלה קצרה זו?!

אך הענין הוא, שהקב"ה צריך ליתן לבנ"י גשמיות, ואז יתגלו כוחותיהם הרוחניים.

כלומר: אצל כל יהודי ישנו טוב, אלא שצריך להתגלות. וכפי שרואים גם אצל יהודי שהוא רחוק ביותר, שכאשר מביט בתמונה של זקנו ונזכר אודותיו, אזי מתעורר כו', והיינו לפי שיש בו טוב, אלא שלפעמים הוא מתעלם.

והרי סיבת ההעלם — ע"פ רוב — היא מצד המיצר בגשמיות. ולכן, כשתתבטל מניעה זו, אזי יתגלה הטוב.

* * *

יד. השמחה עתה (ליל שמחת תורה) — יש בה כמה ענינים:
 (א) הוספה מחול על הקדושה דשמיני עצרת, כבכל שבת ויו"ט שישנה הוספה מחול על הקודש לפני ולאחרי'. (ב) יו"ט שני של גלויות. (ג) מנהג ישראל — תורה הוא³ — לשמוח בשמח"ת יותר מבכל הימים טובים, ובפרט בהקפות⁵⁴.

וכל א' מג' ענינים אלו — יש בו מעלה מיוחדת:

המעלה דהוספה מחול על הקודש — שזהו ענין מדאורייתא⁵⁵, שמעלתו היא שבוקע ("שפאַרט-דורך") את כל ההעלמות וההסתרים⁵⁶, וכפי שמצינו בענין פרי החג שפוחתים והולכים, "כי חג הסוכות הוא דאורייתא .. וא"כ בא ונמשך הגילוי מצד עצמו מלמעלה למטה, ולכן גם ההארה היותר גבוה יוכל לבוא ולימשך בתחלה", ולאחרי שבוקעת ופועלת בהמטה, "אין צריך עוד להארה גדולה כ"כ"⁵⁷.

המעלה דיו"ט שני של גלויות — שהוא מדרבנן, והרי "ערבים דברי סופרים כו"⁵⁸, כמבואר בדרושי חסידות⁵⁹ שענין זה מורה על תוקף אהבת הקב"ה לנשמות ישראל, ש"מחמת גודל אהבתו ית' אלינו, מחמיר

(54) ראה לקו"ש ח"ד ע' 166 ואילך. ס"י (לעיל ריש ע' 116).
 (55) ראה שו"ע אדה"ז או"ח סרס"א ס"ד. (57) תו"א מקץ לד, ב.
 (56) ראה שו"ע אדה"ז או"ח סרס"א ס"ד. (58) ע"ז לה, א ובפרש"י.
 (59) ראה גם שיחת שבת חוה"מ סוכות (59) לקו"ת מטות פה, א.

ומדקדק עלינו בדקדוקי סופרים .. בסייגים וגדרים לזכותינו לטוב לנו שנהי' נקיים לפניו ית"י".

והמעלה דמנהג ישראל (השמחה דהקפות) — שמורה על גודל ותוקף האהבה בעומק יותר⁶⁰,

כמובן ממשל אהבת האב לבנו, שמצד אהבה זו נותן האב לבנו את כל צרכיו המוכרחים (ע"ד הענינים שמדאורייתא), וכאשר האהבה היא בתוקף יותר אזי נותן לו גם עניני מותרות, צעצועים כו' (ע"ד הענינים שמדרכנו), ואילו כאשר מתגלה תוקף האהבה העצמית, אין זה יכול להתבטא בכל הענינים שיתן לו, כי אם עי"ז שמחבקו ומנשקו כו'. וכאשר האב מגלה תוקף האהבה העצמית לבנו, אזי מתעורר גם אצל הבן תוקף האהבה העצמית להאב,

וזהו ענין השמחה והריקודים בשעת ההקפות דשמח"ת — שאז מתגלה תוקף אהבת הקב"ה לנש"י, ועי"ז מתעורר גם אצל בני" תוקף האהבה להקב"ה, שבאה לידי ביטוי בכך שרוקדים עם התורה בשמחה גדולה ביותר, ללא הגבלות.

ומובן, שכאשר מתקבצים כל ג' עניני השמחה הנ"ל, אזי צריכה להיות שמחה גדולה ביותר.

טו. ובאמת, הנה מלבד ג' ענינים הנ"ל, יש נקודה נוספת בהשמחה — מצד קבלת עיצומו של יום:

ובהקדם מ"ש רבינו הזקן בקונטרס אחרון⁶¹, שקבלת עיצומו של יום, והוספה מחול על הקודש, הם ב' ענינים נפרדים, וכפי שמביא ראי' לזה מתשעה באב, "שאיין בו תוס", אם קיבל עליו .. נאסר בכל חומרותיו".

הוספה מחול על הקודש — היא חיוב מן התורה להוסיף מלפניו ומלאחריו זמן מוגבל, והיינו, שמלבד הזמן דבין השמשות ש"הוא ספק לילה ואסור בו במלאכה .. בלא מצות תוספת", צריך "שיוסיף איזה זמן שהוא ודאי יום מחול על הקודש"⁶², והעושה מלאכה בזמן זה, עובר על כך שלא הוסיף מחול על הקודש.

ואילו קבלת עיצומו של יום — אינה חיוב, כי אם רשות, שבכחו של כאו"א מישראל לקבל על עצמו עיצומו של יום, גם כאשר אינו

61) שו"ע אדה"ז שם ס"ג, קו"א סק"ג.

62) שו"ע אדה"ז שם ס"ה.

60) ראה גם לקו"ת דרושי סוכות פ, ג.

סידור (עם דא"ח) רסט, ב.

מחוייב בהוספה מחול על הקודש, והיינו, שבאמרו "מזמור שיר ליום השבת", ועד"ז במוצאי שבת ויו"ט, שאינו מתפלל ערבית ומבדיל, כיון שרצונו שתומשך קדושת השבת והיו"ט, אזי חל עליו עיצומו של יום בכל הפרטים — דלא כמו בהוספה מחול על הקודש, שאינה בכל הפרטים, ואפילו להשיטות⁶³ שגם ההוספה מחול על הקודש היא בכל הפרטים, הרי אין זה בגדר עיצומו של יום, שעובר על איסור עשיית מלאכה בשבת ויו"ט, אלא עובר רק על שלא הוסיף מחול על הקודש.

ונמצא, שמלבד כל הענינים האמורים לעיל, ישנו גם הענין דקבלת עיצומו של יום שמע"צ, וכאמור, שבכל ענין יש מעלה מיוחדת, ועד"ז בענין עיצומו של יום, שמעלתו שיש בו קדושת היו"ט עצמו, לא רק ענין של הוספה מחול על הקודש בלבד.

* * *

טז. (כשחזרו התמימים שיחיו שהלכו לשמח בבתי-כנסיות — אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א):

דובר לעיל (ס"ב) מה שסיפר כ"ק מו"ח אדמו"ר לפני עשרים שנה (בשנת תרצ"ט), מדברי הצ"צ, ששמע מהחסיד ר' פינחס רייזעס, ששמע מרבינו הזקן, בשם הבעש"ט:

כתיב "עץ חיים היא למחזיקים בה ותומכי" מאושר". מצד מבטא התי"ו שבתוכה "ותומכי" (תי"ו רפה) אפשר לקרוא "ושומחי" (בשי"ן שמאלית), שהם אלו ששמחים בתורה ומשמחים את התורה. והיינו, שאלו שהם תמכין דאורייתא, ומשתדלים שתהי' להם קביעות עתים לתורה, ושומחים בתורה — עליהם נאמר "מאושר", מאושר בבנים ובני בנים עוסקים בתורה ובמצוות.

וסיים אדמו"ר הצ"צ: זה יותר ממאה שנה שהבעש"ט אמר תורה זו בעלמא דין, ועכשיו אומר תורה זו בגן עדן ומתיבתא דרקיעא. והורה הצ"צ שילכו במחול, באמרו, שענין המחול הוא הקירוב שאחרי הריחוק, וכידוע במשל ה"שווינדל טרעפ", וע"י שמחת התורה יהי' הענין ד"מאושר" בבנים ובני בנים עוסקים בתומ"צ.

ונתבאר בזה, שהחילוק הוא שהצמח-צדק ידע לכוין את הזמן שהבעש"ט אומר תורה זו במתיבתא דרקיעא; אבל, כיון שאמרו רז"ל, "כל ת"ח שאומרים דבר שמועה מפיו בעולם הזה שפתותיו דובכות כו",

(63) רבינו שמרי' במדרכי שבת רמז רצ. הובא בשו"ע אדה"ז שם שסצ"ג ס"ב.

הרי מוכן, שכאשר חוזרים תורה זו, אזי דובכים שפתותיהם של בעלי השמועה — הבעש"ט, רבינו הזקן, הצמח-צדק וכ"ק מו"ח אדמו"ר — שאומרים עתה תורה זו.

(וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א:)

כל זה דובר לעיל; אבל, כיון שאלו שהלכו לבתי-כנסיות לא היו נוכחים — חוזרים עוה"פ על תורה זו, ושפתותיהם של בעלי השמועה דובכות כו'.

ויה"ר שכיון שהלכו לשמח יהודים, יקויים אצלם הענין ד"מאושר", בבנים ובני בני עוסקים בתורה ובמצוות, וכיון שהלכו לשמח יהודים, ושמחה פורץ גדר⁶⁴ — יתבטלו כל הגדרים וההגבלות, ויהי הענין ד"מאושר" בבנים ובני בני עוסקים בתורה ובמצוות.

יז. כמו"כ דובר לעיל (ס"ד ואילך) אודות ג' הכתרים וכתר שם טוב שעולה על גביהן, ונתבאר, שענין ה"שם" הוא הארה בלבד, שלכן אינו כתר בפני עצמו, ורק בהיותו "על גביהן", אזי הוא "עולה", היינו, שגדלה מעלתו על ג' הענינים הנ"ל, כולל גם כפי שהם בבחינת "כתרים".

והענין בזה:

בענין השם — אמרו רז"ל⁶⁵ "הלך הקב"ה מהלך ת"ק שנה לקנות לו שם". וכיון שבין עולם לעולם ישנו מהלך ת"ק שנה⁶⁶, הרי מוכן גודל השיעור ד"מהלך ת"ק שנה" שהלך הקב"ה, וכל זה כדאי בשביל "לקנות לו שם"!

טעם הדבר — אין אנו יודעים, אבל זאת יודעים אנו שתכלית הכוונה היא — להיות לו ית' דירה בתחתונים (כנ"ל ס"י).

וכן הוא גם בנוגע לירידת הנשמה למטה — שגם היא צריכה לעבור את כל ה"מהלך ת"ק שנה" של כל העולמות, וכיון שהנשמה היא אלקות גם בירידתה בגוף, וכידוע⁶⁷ שענין בריאת הנשמות הוא שאלקות עצמו נעשה בכחי' נברא, נמצא, שירידת הנשמה למטה הוא אותו הענין ד"הלך הקב"ה מהלך ת"ק שנה", וכל זה הוא כדי לעשות לו ית' "שם", ולהשלים את הכוונה העליונה.

67) ראה המשך תרס"ו ע' תנט. ע' תפט.

סה"מ תרס"ב ס"ע רכו ואילך. תרס"ד ע' שט ואילך (בהוצאת תשנ"ד — ע' קפג). תרפ"א ע' קמב.

64) ראה לעיל הערה 48.

65) קה"ר פ"ז, א (ב). מדרש שמואל פכ"ג.

66) חגיגה יג, א.

וכמו"כ מובן שגם למטה צריכה להיות העבודה דהליכה "מהלך ת"ק שנה", היינו, לילך למקום רחוק, כדי לעשות לו ית' "שם", שכן, אף שענין השם הוא הארה בלבד, הרי זהו תכלית הכוונה.

וזהו שדורשים את הענין דהפצת המעיינות, שכן, אף שבשביל זה צריכים לילך "מהלך ת"ק שנה", הרי כיון שהנשמה היא בבחינת "ברא כרעא דאבוה"⁶⁸, עלי' לעשות זאת.

ובענין זה נכללים גם אלו שהלכו מההתוועדות לבתי-כנסיות. ועל זה אומרים ש"כתר שם טוב עולה על גביהן" — למעלה מכל הכתרים.

יח. כמו"כ דובר לעיל (סי"ד) אודות השמחה עתה, שיש בה כו"כ ענינים, עד למנהג ישראל לשמוח בשמח"ת, ובפרט בהקפות, ללא הגבלות.

ובפרטיות יותר:

בכל הימים טובים יש הגבלה בהשמחה — "חייבין בית דין להעמיד שוטרים כו' ולא ימשכו ביין"⁶⁹. ואילו בשמח"ת — הרי מנהג ישראל תורה היא שלא מתחשבים בהגבלות אלו⁷⁰, אלא השמחה היא בלי גבול. ויש לומר הטעם בפשטות — שבשמח"ת הנה שלוחי ב"ד עצמם הם שיכורים... שהרי גם הם נוהגים כמנהג כל ישראל, ובמילא, אין מי שיבטיח שתהי' השמחה בהגבלה.

ונוסף לכך שהשמחה דשמח"ת גדולה יותר משמחת שאר המועדים, הנה בפרט אחד גדלה מעלתה גם על שמחת פורים.

ובהקדמה — שאף שבפורים מדברים באופן אחר, הנה:

ידוע הפתגם המובא בספר תולדות יעקב יוסף⁷¹, בפירוש מאמר המשנה⁷² "דע מה למעלה ממך": אם רצונך לדעת הענינים שלמעלה — יכול אתה לדעת זאת מן. ולדוגמא: כאשר מאיר למעלה מדת החסד, אזי נעשה אצל בנ"י התעוררות האהבה, וכאשר מאיר הקו השני, אזי

(לר"א יערי) פל"ד. וש"נ.
 (71) פ' יתרו (ד"ה ונראה דמה). פ' ויקהל
 (ד"ה ובוזה יובן קחו). פ' ויקרא (ד"ה ועוד
 י"ל ביאור (ואילך)). פ' עקב (ד"ה ואחר
 הדעה זו). פ' ראה (ד"ה ובוזה ביארתי).
 (72) אבות פ"ב מ"א.

(68) ראה פרש"י כתובות צב, א — ד"ה
 כבעל. תוד"ה מקמי — יבמות ג, א. יונת
 אלם רפ"ב.
 (69) רמב"ם הל' יו"ט פ"ו הכ"א. טושו"ע
 ואדה"ז או"ח סוסתקכ"ט.
 (70) ראה המועדים בהלכה (לרש"י זעוין)
 סוכות ע' קלו ואילך. תולדות חג שמח"ת

נעשה אצל בני התעוררות היראה, וכיו"ב בשאר המדות. וכיון שכן, הרי מהתעוררות המדה בנפש האדם, ביכלתו לידע שגם למעלה מאירה מדה זו.

ועד"ז בנוגע לעניננו: כאשר אצל בני מאיר ענין השמחה דשמח"ת — הרי זה בגלל שלמעלה מאיר מעלת השמחה על כל המועדים, כולל גם פורים.

וההסברה בזה:

אע"פ ששמחת פורים היא שמחה גדולה, "עד דלא ידע"⁷³ — הרי זה באופן של יציאה מעניני העולם, ואין זה נמשך וחודר בגשם העולם, שזהו הטעם שפורים מותר בעשיית מלאכה, היינו, שיום זה נשאר כשאר ימות החול, אלא שיש בו ענין של יציאה מהעולם.

וזוהי המעלה בשמח"ת — שהוא ככל המועדים שבהם חודרת הקדושה בגשם העולם, שהגשם עצמו נעשה קדושה, שלכן הרי זה יום שאסור במלאכה.

וענין זה הוא עליוי שבאין ערוך — כי, היציאה מהעולם הו"ע של נח"ר לנבוא, ואילו הפעולה בעולם שיהי' כלי לאלקות היא מילוי הכוונה העליונה שעי"ז נעשה נח"ר לבורא, והרי נבוא ובורא הם באין ערוך. ואף שמעלה זו היא גם בכל שאר המועדים — הרי בשאר המועדים השמחה היא בהגבלה, כנ"ל.

ונמצא, שבשמח"ת ישנם ב' המעלות: מעלת ההמשכה בפנימיות, שהיא מעלת הכלים (שזוהי מעלת המועדים לגבי פורים); וגם מעלת האור, שזהו אור הבלי גבול, כאמור, שהשמחה דשמח"ת היא ללא הגבלות.

ולאמיתו של דבר, הנה העילוי דשמח"ת לגבי פורים הוא לא רק מצד מעלת הכלים (שישנה גם בשאר המועדים), אלא גם מצד מעלת האור הבלי גבול, אור המקיף — כמבואר בלקו"ת⁷⁴ שבמקיפים גופא יש ב' מדריגות⁷⁵, והמקיף דשמח"ת הוא במדריגה נעלית יותר מהמקיף דפורים. והיינו, דכיון שנמשך בפנימיות בכלים, הרי זה נוגע בכוונה העצמית, ולכן גם המקיף הוא יותר נעלה.

וזוהו גם הטעם לכך שבפורים "מחייב איניש לבסומי .. עד דלא

(75) חסר קצת (המור"ל).

(73) מגילה ז, ב.

(74) ואתחנן יו"ד, ד. שה"ש ז, סע"ד.

ידע⁷³, שזהו חיוב ע"פ דין, ואילו בשמח"ת, הענין ד"לבסומי עד דלא ידע" הוא מנהג ישראל, והרי נתבאר לעיל (סי"ד) מעלת ה"מנהג", שבו מתגלית האהבה העצמית.

* * *

יט. [לאחרי ההקפות וסעודת יו"ט, לפנות בוקר, נכנס כ"ק אדמו"ר שליט"א וחילק משקה בידו הק' לכל אלו שמקבלים על עצמם הוספה בלימוד החסידות, וגם לימד ניגון חדש⁷⁶, באמרו:]

ניגון זה שמעתי מחסידים, יחד עם סיפור:

בתחלת התפשטות ממשלת רוסיא ע"י כיבוש שטחים נרחבים, הי' חפצם לכבוש גם את הרי הקווקזים, שבהם דרו אנשים שלא היו בני-תרבות כו', והי' להם קיסר משלהם, ששמו הי' "שאַמיל".

למרות שאנשי הממשלה היו מרובים יותר מהאנשים הנ"ל שדרו על ההרים, מ"מ, לא היו יכולים לכבשם, מפני הקושי להגיע אליהם, בישבם על ההרים הגבוהים.

ועד שרימו אותם — הבטיחו להם שיעשו עמהם שלום, ויתנו להם כמה הנחות וכו', ובסופו של דבר, תפסו את המושל, "שאַמיל", והגלוהו לעומק רוסיא, ובין אם הי' במאסר או לא, הי' בגלות.

וכאשר הי' נזכר ומתבונן במעמדו ומצבו בהיותו על ההרים הגבוהים, בהיותו חפשי מהממשלה ומכבלי תרבות, ועכשיו הוא משועבד כו' — הי' מתעורר ברגשי געגועים, וניגן ניגון זה, שהתחלתו מבטאת את רגש הגעגועים, ועד לתנועה האחרונה של הניגון שמבטאת את התקוה שסוכ"ס יחזור למקומו.

כאשר יהודים שמעו ניגון זה — ניצלו זאת בעבודת ה' בנוגע להענין דירידת הנשמה למטה, מאיגרא רמה לבירא עמיקתא⁷⁷:

בהיותה למעלה היתה הנשמה בת-חורין, שהרי היתה מאוחדת עם אלקות, כמ"ש⁷⁷ "חי הוי" אשר עמדתי לפניו". ואילו בהיותה למטה — הרי ידע איניש בנפשי מעמדו ומצבו בהיותו בכבלי הגוף ונפש הבהמית, ובפרט אם חטא ופגם ועבר את הדרך, ואפילו לאחרי שתיקן זאת, הרי כללות עבודתו היא בדרך "מצות אנשים מלומדה"⁷⁸, וגם אם עבודתו היא

(76) ראה גם שיחת ליל שמח"ת דאשתקד בלקו"ש חכ"ה ע' 147 הערה 53.

כסופה (תו"מ חכ"א ע' 113). ושי"ג.

(77) ישע"י כט, יג. וראה תניא פל"ט (נג),

(78) מלכ"ס ב, טז. ועוד. וראה בהנסמן (ב). ובכ"מ.

מתוך חיות ורגש של אהבה ויראה, בשמחה ובטוב לבב, הנה אפילו אם יהי' צדיק גמור עובד הוי' באהבה בתענוגים, הרי הוא בבחינת "יש מי שאוהב"⁷⁹.

וכאשר מתבונן בזה, אזי מתעורר ברגשי געגועים למעמדו ומצבו בהיותו על ההרים הגבוהים — שרש הנשמה כפי שהיא בבחינת "הרים" "אלו אבות"⁸⁰, שמהם נמשך בירושה לכל בני ישראל⁸¹, דהיינו, בחינת חג"ת דאצילות, וגם למעלה מאצילות, ועד להרים הגבוהים שלפני הצמצום⁸².

ועד"ז בנוגע לרגש התקוה בתנועה האחרונה של הניגון — שבטוח הוא ש"לא ידח ממנו נדח"⁸³, וסוכ"ס יגיע למחוז חפצו, היינו, למדריגה נעלית יותר מכמו שהי' קודם הירידה למטה, שזוהי תכלית הירידה שהיא צורך עלי'⁸⁴, והיינו, שמגיע למדריגה כזו שמתאחד עם עצמותו ית' ממש.

79) ראה תניא פל"ה (מד, סע"א ואילך).
 פל"ז (מח, סע"א ואילך). תו"א ויקהל (בהוספות) קיד, ד. ובכ"מ.
 80) ויק"ר ספל"ו. וראה ר"ה יא, א.
 81) ראה תניא רפי"ח.
 82) ראה גם לקו"ת תצא מ, א ואילך.
 נצבים מה, סע"א ואילך.
 83) ע"פ שמואל"ב יד, יד. וראה תניא ספל"ט. הל' ת"ת לאדה"ז פ"ד סה"ג.
 84) ראה בהנסמן בס' המפתחות לספרי אדה"ז (קה"ת, תשמ"א) ערך נשמות ירידה צורך עלי'.